

להשתמש בהם בשבת (תוספת שבת שי, יג, וראה עוד בארחות שבת יש מבוא להלכה פח).

הַיְנִי נְמִי מִיַּחַד לְהוֹ מְקוֹם - 'הני נמי' הם עלי ומדוכה שמיחד להם מקום (רש"י, וכן ביאר רבינו הנטאל). ויש גורסים, 'האי נמי מיחד ליה מקום', ולדבריהם תירוץ הגמרא הוא רק על עלי, אבל מדוכה אינה חשובה, כיון שאין מקפידים עליה כל כך (ריטב"א להלן ע"ב ד"ה איתיביה, שפת אמת, וראה עוד ברש"י לעיל פא, א ד"ה מדוכה).

ולהלן (ע"ב) העמיד רבא את הברייתא שאוסרת לטלטל עלי, רק כשמטלטלו מחמה לצל, אך מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, ולשיטתו עלי הוא כלי שמלאכתו לאיסור ואינו מוקצה מחמת חסרון כיס. ונחלקו בזה הפוסקים, הרי"ף פסק שעלי הוא כלי שמלאכתו לאיסור וכרבא, ור"י פסק שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס וכסוגיא כאן (רא"ש ביצה א, טו). ■ להלכה, עלי נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו [כדעת הרי"ף] (שו"ע אר"ח תצט ה, וביאה"ל שם ד"ה אלא).

פְּגַה שְׁטֻמְנָה בְּתַבְנֵן וְכוּ', ואינו נחשבות כ'בסיס לדבר האסור', כיון שטמנן על מנת ליתלן בשבת, אך אם טמנן על דעת שישארו שם כל השבת, הן נחשבות כמוקצה מאחר והן בסיס לתבן והגחלים שעליהן (תוס' כאן ולעיל נא, ד"ה או, בשם ר"ת). ויש מפרשים, שאין נחשבות בסיס למוקצה שעל גבן, כיון שהמוקצה נועד לשמש אותן (בעל המאור, רשב"א שם סוף ד"ה הא). ■ להלכה, חפץ שאינו מיועד לשמש את המוקצה אינו נחשב כבסיס, ואפילו אם הניחו שם על דעת שישאר שם כל השבת (משנ"ב רנט, ט, שיא, כט). וחפץ שהניחו בערב שבת על דעת לסלקו באמצע השבת, יש אומרים שאינו נחשב כבסיס (שו"ע שם שט, ד), ובמקום הפסד יש לסמוך על דעה זו (משנ"ב שם, כא).

וְחָרְרָה שְׁטֻמְנָה בְּגַחְלִים לפני שבת, וכבו הגחלים, אך כל עוד שהגחלים בוערים אסור מהתורה לטלטלם, לפי שכשהופך את הגחלים מכבה את התחתונים ומבעיר את העליונים וחייב משום מבעיר ומכבה (רש"י עירובין עז, א ד"ה וחררה, הובא בהגהות הב"ח, תוס' ר"ד). ויש מפרשים, שגם כשעדיין לא כבו הגחלים יכול לטלטלם, כיון שאין זה 'פסיק רישא' שהגחלים ידלקו או יכבו, וכיון שאינו מתכוון לכבות את הגחלים מותר לטלטלם כדין דבר שאינו מתכוון (ריטב"א, מאירי בשם גדולי הדורות).

אִם מְגַלָּה מְקַצְתָּהּ מִתָּר לְטַלְטְלָהּ וְאִם לֹא אָסוּר לְטַלְטְלָהּ, שרובן טלטול מן הצד אסור, ולכן כשאין מקצתה מגולה אסור לטלטלה, אך כשמקצתה מגולה מותר לטלטלה כיון שאינו צריך להגביה את התבן אלא רק לנערו, וניעור אינו נחשב כטלטול כלל (רש"י, תוס' עירובין עז, ב ד"ה מקצת). ויש מפרשים, שגם ניעור נחשב כטלטול מן הצד, וגם לרבנן טלטול מן הצד מותר, והטעם שרבנן אוסרים לטלטל כשאין מקצתה מגולה, לפי שמכוסה כולה במוקצה, והיא בטילה בו (ריטב"א, ריטב"א המיוחס לר"ן בשם הרא"ה).

תוֹחֶבֶן בְּכוּשׁ אוּ בְּרִבְרָה וְהֵן נְנֻעֵרוֹת מְאֻלְיָהוּן, אבל אינו יכול לדחוף מעליהן את התבן או הגחלים בקנה, כיון שטלטול על ידי דבר אחר נחשב כטלטול גמור ואינו נחשב כטלטול מן הצד (שו"ע הרב קו"א רנט, ג, וראה עוד במאירי ג, ב ד"ה הטומן), שעיקר היתר של טלטול מן הצד הוא שהטלטול מתייחס להיתר ולא למוקצה, ולכן כשמטלטל מוקצה על ידי קנה אין זה נחשב כטלטול מן הצד אלא כטלטול גמור (חזו"א אר"ח מד, יז, וראה עוד בשבת יצחק מוקצה קלב, ובמשנ"ב מהד' דרשו שח הע' 120).

דָּבָר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאִסוּר לְצַרְךָ גּוֹפּוֹ מִתָּר, אך לצורך מקומו אסור לטלטלו (רש"י להלן קכד, א ד"ה ודבר, רשב"א לעיל קכב, ב ד"ה אבל לדבה).

מְדוּכָה אִם יֵשׁ בָּהּ שׁוֹם מִסְטָלְטִין אוֹתָהּ, שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו כשמניחים עליו דבר היתר, אך מוקצה מחמת גופו כגון עפר ואבנים, אסור לטלטלו גם כשמניחים עליו דבר היתר (ש"ת הרא"ש כב, ח). ויש מפרשים, שגם כלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל אף אם מניחים עליו דבר היתר, והטעם שמותר לטלטל מדוכה כשיש בתוכה שום, הוא משום שעל ידי זה נחשבת ככלי שמלאכתו היתר, כיון שמשמשת לאחסון השום שזו מלאכת היתר (רשב"א, ריטב"א). ■ להלכה, יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כשמניחים עליו דבר היתר (שו"ע אר"ח שח, ה), ויש אוסרים, וכן הכריעו הרבה אחרונים (משנ"ב שם, כו), ובמקום הפסד מרובה יש להקל (שענה"צ שם, כד). וכל זה דוקא כשמניח על הכלי דבר היתר שאינו מיוחד לו, אבל אם מונח על הכלי דבר היתר המיוחד לו, וכגון שום שמונח במדוכה, לכל הדעות מותר לטלטל את הכלי אגב המאכל (משנ"ב שם).

רַבִּי נְחֻמִּיהָ הָיָא דְאָמַר אֵין קְלִי נִיטְלָא אֲלָא לְצַרְךָ תְּשִׁמִּישׁוּ המיוחד לו, ואפילו אם הוא כלי שמלאכתו היתר (רש"י כאן ולעיל לו, א ד"ה הא - השני). ויש מפרשים, ש'לצורך תשמישו', פירושו לצורך תשמיש שדרכו בכך בחול, אף שאינו מיוחד לו, ואסור לטלטלו לצורך תשמיש שאין דרכו בכך בחול, או מחמה לצל (תוס' שם ד"ה הא בשם רבינו תם, בעל המאור).

הַכֹּל מוֹדִים בְּסִיפֵי זְיִירֵי וּמוֹזְרֵי וְכוּ' - גם רבנן שחולקים על רבי נחמיה, וסוברים שמוותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו, מודים שכלים אלו אסורים בטלטול (רבנו הנטאל, רש"י ריטב"א). ויש מפרשים, שגם רבי שמעון (לעיל מד, א) שחולק על איסור מוקצה, מודה שכלים אלו אסורים בטלטול (תוס' לעיל שם ד"ה הא, רא"ש שבת ג, כ, וראה במגניי שלמה ובפני יהושע על התוס' לעיל מה, ב ד"ה אין, שרש"י סובר שלרבי שמעון כלים אלו מותרים בטלטול, וראה עוד להלן ד"ה אף).

דְּכֵן דְּקָפִיד עֲלֵיהוּ מִיַּחַד לְהוֹ מְקוֹם, אבל אם אינו מיחד להם מקום, אפילו כשהם יקרים וחשובים מותרים בטלטול ואינם נחשבים כמוקצה מחמת חסרון כיס (בית מאיר שי, ז). ויש סוברים, שדבר יקר שמקפיד עליו נחשב כמוקצה מחמת חסרון כיס אפילו כשאין מיחד לו מקום (מג"א שם, ה, משנ"ב שם, כז), ולדבריהם, מה שנקטה הגמ' 'מיחד להו מקום', היינו כסימן לכך שמקפיד עליהם (אגרות משה אר"ח כב, יב).

ואף שלהלן (ע"ב) שנינו שמסר הגדול אסור בטלטול משום שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס, הוצרך רב לחדש שאף סיכי זיירי ומוזרי שאינם חשובים ויקרים כל כך כמסר הגדול, ואינו מקפיד כל כך שלא להשתמש בהם, עדיין נחשבים הם כמוקצה מחמת חסרון כיס מחמת שמיחד להם מקום ומוקצה אותם מדעתו, ואף על מיוחד לו מקום ומוקצה אותו מדעתו (משנת השבת). ■ להלכה, מוקצה מחמת חסרון כיס שייך רק בכלים יקרים שמלאכתו לאיסור ומקפיד עליהם שלא להשתמש בהם תשמיש אחר (שו"ע הרב שח, ד), או בכלים שאינם יקרים שעומדים לסחורה ואין עומדים לשימוש בשבת כלל (ומ"א שם, א, ושו"ע הרב שם), אך כלים שמלאכתן היתר שעומדים לשימוש בשבת, אף שהם יקרים ביותר אינם נחשבים כמוקצה מחמת חסרון כיס, שהרי אפשר